

## INSPIRATIEDOCUMENT

### Hoe kan het wél in Noord-Brabant

#### Introductie

Het nieuwe provinciebestuur van Noord-Brabant wacht de pittige uitdaging om onze provincie vlot te trekken. Snel moet er een stevige balans komen tussen ondernemerschap, wonen en werken, natuur- en landschapsbeheer en recreatie.

Bij een provincie die nu feitelijk op slot zit, heeft niemand baat. Een nieuwe ronde vingerwijzen geeft alleen maar zuurstof aan verharding en vervreemding en leidt ertoe dat hakken dieper het zand in gaan. Polarisation ligt dan op de loer. Niemand moet dat willen. Gedragen oplossingen vormen de basis voor gedragen beleid.

Ter inspiratie wil ZLTO de nieuwe coalitie een aantal concrete voorstellen doen om uit te stikstofimpasse te komen: dat meerkoppige, deels zelfgecreëerde monster dat onze samenleving al te lang in zijn greep heeft. Boeren en tuinders hebben een oplossing en leveren een bijdrage aan de kracht van onze Brabantse economie, de weerbaarheid van haar natuur, de waarde van ons platteland en de verbinding met onze bonte Brabantse samenleving van 2.8 miljoen mensen. We werken tegelijkertijd al hard aan de uitvoering van deze voorstellen. Een samenvatting hiervan is te vinden in het rapport in de bijlage: 'Hoe kan het wel?'.

#### Erkenning

Welgemeende erkenning van de waarde van veelzijdig agrarisch ondernemerschap leidt onmiddellijk tot een andere houding. Zeker in deze tijd van onzekerheid en nieuwe werkelijkheden staan Brabantse boeren en tuinders aan de lat voor de productie van gezond, vers voedsel en fijn groen. Zij kunnen de aanjager zijn van een nieuwe, bio-based economie gebaseerd op circulaire principes. Daarom verdienen zij een plaats onder de Brabantse zon om hun belangrijke werk te kunnen verrichten. Provinciaal beleid moet letterlijk ruimte scheppen voor de land- en tuinbouw om voedsel-, extensiverings-, klimaat-, en wateropgaven waar te kunnen maken. Daar hoort ook een volwaardig uitvoeringsprogramma bij zodat diverse transitiepaden zoals die in het beleidskader landbouw en voedsel geschetst zijn, ondersteund kunnen worden.

#### Stikstof

Wij erkennen dat we in Noord-Brabant een uitdaging hebben om de uitstoot van stikstof te verminderen. Wij zien verscheidene richtingen om dit probleem te tackelen, waarbij de oplossing hem niet zit in een harde, niet-haalbare deadline:

- Minder veehouders. Wetenschappelijk onderzoek leert dat de komende jaren zo'n 1.500 veeboeren om verschillende redenen stoppen, wat tot een significante afname van het aantal dieren leidt. Ondernemers die uit vrije wil kiezen om hun bedrijf te stoppen, verdienen actief ondersteuning en een ruimhartige financiële compensatie. Gedwongen uitkoop of onteigening vinden wij heilloze paden.
- Innovatie: dat is de drijvende kracht achter de ontwikkeling van iedere samenleving, zeker in Noord-Brabant. Bedrijven die al proberen te voldoen aan de Brabantse regelgeving en die willen innoveren lopen vast in de procedures. Vergunningverlening moet weer op gang komen. Bewezen en juridisch houdbare stalsystemen en managementmaatregelen in de hele bedrijfsketen moeten het veehouders mogelijk maken om hun bedrijfsvoering aan te passen en emissies verder te reduceren. Een innovatiegezant kan daarbij helpen. Dit moet in samenhang gebeuren met klimaatmaatregelen en een dierwaardige veehouderij. Een gelijk speelveld met andere Nederlandse provincies vinden wij noodzakelijk.
- Alle sectoren dragen evenredig bij aan de stikstofreductie.
- Ontwikkelruimte moet met prioriteit naar de PAS-melders.

Tegelijkertijd moeten we ons realiseren dat een fiks deel van de depositie van stikstof uit andere landen en gebieden komt. Daarop heeft het provinciaal beleid geen enkele invloed en daar moeten we in de uitvoering rekening mee houden.

#### Veelzijdige sector

Een dominante extensivering van de landbouw leidt tot een grotere claim op de toch al schaarse grond. Dat achten wij onverstandig. Extensief waar mogelijk, intensief waar nodig – zo luidt ons motto. Wij roepen op de verduurzaming van de land- en tuinbouw te versterken door agrarisch natuur- en landschapsbeheer en ecosysteemdiensten.

De verdere ontwikkeling van de biologische landbouw ondersteunen wij. Voor ZLTO is de ondernemerskeuze van essentieel belang. Alle geschetste ondernemerspaden dienen voor alle leden open te zijn. ZLTO heeft geen voorkeur voor een of ander transitiepad en is geen voorstander van het sturen van de markt. Voor alle genoemde paden is er ruimte: van biologisch, multifunctioneel, extensiveren tot verbreden en alle andere paden. Ook het combineren van verschillende paden op een bedrijf kunnen we niet uitsluiten.

Blijf vooral ook inzetten op gangbare land- en tuinbouw: deze heeft een belangrijke plek in de voedsel- en groenvoorziening, en voorkomt een onevenredig grote grondclaim en ook gangbare landbouw maakt een transitie door op weg naar een volhoudbaar voedselsysteem.

We moeten oog blijven houden voor de waarde van de duurzame en diervriendelijke veehouderij: deze heeft een essentiële rol in de kringlooplandbouw.

#### Water, bodem en energie

Bodem en water wordt meer sturend: stel daarbij het doel wat je wilt bereiken centraal en geef ruimte aan het middel om er te komen. Het is verstandig dat de provincie ruimte biedt voor het brede scala aan innovatieve oplossingen van agrariërs op het gebied van bodem- en waterbeheer. Benut de mogelijkheden van BodemUP en het BedrijfsBodemWaterPlan (BBWP) om bedrijven de goede kant op te laten bewegen. Op boerenland valt het meeste hemelwater. Werk daarom samen met agrariërs om dat water vast te houden en slim in te zetten. Erken en beloon de werkelijke bijdrage van boeren voor het vasthouden van water en koolstof en het waarborgen van biodiversiteit en natuurbeheer en zorg dat deze beloningen meerjarig en substantieel zijn. Een eerlijke prijs voor agrarisch ondernemers is voorwaardelijk.

Geef agrarisch ondernemers een sleutelrol in de energietransitie: zij kunnen groen gas, zonne- en windenergie produceren. Voor de glastuinbouw liggen kansen op het gebied van waterstof en geothermie. Overheidsbeleid moet dit wel mogelijk maken.

#### Vitaal platteland

Een vitaal en weerbaar platteland dient een groot maatschappelijk belang. Boeren en tuinders moeten er in alle veiligheid hun belangrijke werk kunnen doen. Burgers moeten er in alle rust kunnen recreëren. Structurele ondermijning van ons buitengebied en andere vormen van georganiseerde criminaliteit zijn de bijl aan de wortel van een vitaal platteland. De provincie moet alles op alles zetten om, samen met boeren en tuinders de verloedering van het buitengebied krachtig te bestrijden.

#### Gebiedsgerichte aanpak en de Houtskoolschets Brabants Programma Landelijk gebied

De GGA-aanpak zit vol met structurele keuzen. Voedselproductie in Brabant is ook van strategische waarde. Landbouwstructuurversterking is daarom terecht een structurele keuze. Belangrijke randvoorwaarden van de ZLTO voor de GGA zijn:

- GGA moet leiden tot structuurversterking van de agrarische sector.
- Opkoop, beëindiging en afwaardering van gronden gebeurt op vrijwillige basis.
- Geef agrariërs het beheer in handen bij meervoudig gebruik van gronden.
- Stel haalbare doelen en pas de ambities aan op de beschikbare financiële middelen.
- Geef duidelijkheid over welk doel met de benodigde inspanningen bereikt wordt.

- Functie- en beleidsverandering worden pas aan het einde van een gedragen gebiedsproces doorgevoerd.

Een wensenlijstje is eenvoudig te maken; het daadwerkelijk succesvol uitvoeren is vele malen complexer. De provincie dient zich de komende jaren vooral op die uitvoering te richten, zo is ons advies. Met elkaar moeten we een ingewikkelde grondpuzzel leggen. Zorg ervoor dat boeren en tuinders via participatieve processen evenwaardig aan tafel zitten en bijdragen aan duurzame keuzes en oplossingen. Boeren moeten ondersteund worden bij het maken van ingrijpende keuzes. Ondersteun ze bij het inschakelen van een door hen gekozen adviseur.

#### Fauna & natuur

Uiteraard hecht ook de agrarische sector waarde aan een goede balans tussen economie en ecologie. Tegelijkertijd mogen de gevolgen van het beschermen van exotische soorten niet worden afgewenteld op individuele boeren en tuinders. Faunaschade moeten we zoveel mogelijk vermijden. Voor een aantal diersoorten, met name ganzen, wilde zwijnen en wolven, is populatiebeheer noodzakelijk om de schade voor landbouw en samenleving naar een acceptabel niveau te krijgen. Daar waar die schade niet te voorkomen is, dienen boeren volledig gecompenseerd te worden voor de geleden schade en de te nemen beschermingsmaatregelen.

Niet alles kan overal: dat geldt voor de landbouw maar ook voor de natuur. Maak een maatschappelijke afweging welke natuur je wilt realiseren en kunt onderhouden. Natuur is niet in beton gegoten! Wees moedig om aan te geven wat niet meer haalbaar is in een dichtbevolkte provincie met veel behoeften en wensen.

#### Conclusie

Boeren en tuinders horen bij deze provincie. Hun waarde is groot. Benut die kennis en kunde om Noord-Brabant op alle gebieden *fit for the future* te maken. Bruggen slaan, elkaar uitdagen en zo versterken is veel effectiever om tot gedragen oplossingen te komen dan beleid afdwingen. We vertrouwen erop dat dit inspiratiedocument hier een bijdrage aan levert.